

TENNESSEE WILLIAMS
Mrs. Stone'un Roma Baharı

Adam Yayınları, 1983 (1 baskı)
İş Bankası Yayınları, 1999 (1 baskı)
Helikopter Yayınları, 2010 (1 baskı)

The Roman Spring of Mrs. Stone

© 1950, 1979 The University of South

Bu kitabın yayın hakları Aslı Karasuil Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

İletişim Yayınları 2759 • Dünya Edebiyatı 254

ISBN-13: 978-975-05-2669-5

© 2019 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2019, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYAN Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ John Singer Sargent, “Madame Pierre Gautreau”, 1884

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Âfitap Kaya

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

TENNESSEE WILLIAMS

Mrs. Stone'un Roma Baharı

The Roman Spring of Mrs. Stone

ÇEVİREN *Fatih Özgüven*

FATİH ÖZGÜVEN'İN SONSÖZÜYLE

TENNESSEE WILLIAMS (THOMAS LANIER WILLIAMS) 26 Mart 1911'de Mississippi Columbus'ta ayakkabı satıcısı olan Cornelius Coffin Williams'la soylu bir aileden gelen Edwina Dakin'in ikinci çocukları olarak dünyaya geldi. 8 yaşındayken difteriye yakalandı. On üç yaşındayken annesi bir daktilo hediye etti. Babası alkolik ve şiddet yanlısı bir adamdı, annesiye mutsuz bir evliliğe hapsolmuş durumdaydı. Williams önce Soldan High School sonra da University City High School'da eğitim gördü. 16 yaşında *Smart Set*'te yayımlanan "Can a Good Wife Be a Good Sport?" (İyi Bir Kadın İyi Bir Eğlence Olabilir mi?) yazısıyla ödül kazandı. Ertesi yıl *Wierd Tales*'te "The Vengeance of Nitocris" (Nitocris'in İntikamı) isimli öyküsü yayımlandı. Aynı yıl anne tarafından dedesiyle Avrupa'ya seyahat etti. 1929-1931 yılları arasında University of Missouri'de gazetecilik eğitimi aldı. İlk oyunu *Beauty is the Word*'ü 1930'da, *Hot Milk at Three in the Morning*'i 1932'de yazdı. Hayatı boyunca şizofreni hastası olan kız kardeşi Rose'a destek oldu. Askerî eğitim dersinde başarısız olan Williams'ı babası okuldan alıp bir ayakkabı şirketinde işe soktu. Bu işte mutlu olmayan Williams, 26 yaşında geçirdiği bir sinir krizi sonucu istifa etti. 1930'da annesi babasını terk etti. St. Louis'de Washington University, University of Iowa ve New York'ta The New School'da tiyatro yazarlığı eğitimi gördü. Güneyli aksanı sebebiyle arkadaşları tarafından takılan "Tennessee" ismini kullanmaya başladı. Kadınlarla kurmaya çalıştığı başarısız ilişki denemelerinden sonra eşcinsel olduğunu keşfetti. 1942'de Hollywood'da senaryo yazmaya başladı. Adını ilk kez *Battle of Angels* oyunuyla duyursa da asıl başarıya *Sırça Kümes*'le ulaştı. 1947'de sahnelenen *İhtiras Tramvayı* ise büyük yankı uyandırdı. 1950'de *Gül Dövmesi*'ni, 1955'te *Kızgın Damdaki Kedi*'yi, 1961'de *Iguanannın Gecesi*'ni, 1952'de *Süt Treni Artık Burada Durmuyor*'u yazdı. Oyunları kadar başarı kazanan kısa romanı *Mrs. Stone'un Roma Baharı*'nı ise 1950'de kaleme aldı. *Sırça Kümes*'le 1945'te, *Iguanannın Gecesi*'yle 1961'de New York Eleştirmenler Birliği Ödülü, *İhtiras Tramvayı*'yla 1947'de, *Kızgın Damdaki Kedi*'yle 1955'de Pulitzer Ödülü ve *Gül Dövmesi*'yle 1952'de Tony Ödülleri'nde en iyi oyun ödülünü aldı. Onlarca oyununun yanı sıra öyküler, şiirler de yazdı. 25 Şubat 1983'te New York'ta öldü.

Paul'e, on yıllık sevgiyle...

İçindekiler

I. Soğuk Bir Güneş.....	9
II. Ada, Ada!.....	55
III. Kapılıp Gitmek!.....	69
SONSÖZ	
KAREN STONE ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ /	
FATİH ÖZGÜVEN.....	101

I

Soğuk Bir Güneş

Mart ayı için ileri bir saat olan akşamüstü saat beşte Roma üzerindeki pürüzsüz mavi gök solmaya başlamış ve dar sokakların mavi saydamlığı yerini sisin yarı saydamlığına bırakmıştı. Sırt üstü uzanmış yatan dev kadınların memeleri gibi kabarak evlerin köşeli çatıları üzerinde yükselen eski kiliselerin kubbeleri hâlâ altın rengi bir ışıkla yıkanıyordu. Trinita dei Monti'den Piazza di Spagna'ya doğru inen o kocaman taş merdiven çağlayanı da aynı ışıktan boylu boyunca payını alıyordu. Cömertçe yayılıp açılan bu basamak şelalesi gün boyu düzenli ya da yasal bir işle uğraşmadan güneşte pinekleyenlerden oluşan bir kalabalığı kendine çekmiş ve güneş yavaş yavaş alçaldıkça bu serseri sürü, sel suları yükseldikçe tepelere tırmanan sel kazazedeleri gibi gitgide daha üst basamaklara çıkmaya başlamıştı. Bunlardan geri kalan son bir avuç insan da güneşin kutsamasından paylarını almak üzere en üst basamağa birikmiş, oturuyorlardı. Kıpırtısız yüzleriyle, ellerine inen bu kutsamayı saygılı bir bekleyişle kabulleniyorlardı sanki, çünkü hepsi de neredeyse bütünüyle sessiz, bütünüyle kıpırtısızdılar. İçlerinde da-

ha hareketli olanları, örneğin İspanyol Medivenleri'ni gerektiğinde gözden kaybolup sonra yeniden dönmek için elverişli bulan taklit Amerikan sigarası satıcısı çocuklarla yanlarında her zaman gizli gizli sayılacak kirli para desteleri bulunan becerikli dilenciler basamakların tepesindeki küçük meydanı çoktan terk etmiş, kendilerini bu saatlerde Amerikan turistleriyle dolup taşan Via Veneto'ya çıkaracak sokaktan aşağı doğru yola koyulmuşlardı bile.

Trinita dei Monti meydanında gitgide seyreden bu sürünün ortasında kıpırdamadan duran bir delikanlı, İspanyol Merdivenleri'nin yukarılarına sırtını vermiş, eski bir palazonun terasından ya da üst kat pencerelerinden gelecek bir işareti bekler gibiydi. Güzelliği, delikanlılarda güzelliğin eksikliğinin güzelliğin kendisinden daha kuraldışı olduğu böylesi bir kentte bile dikkati çekiyordu. Delikanlınının Roma'nın çeşmelerini süsleyen yiğit erkek heykellerinin kutşadığı bir güzellikti. İki şey, elbiselerinin korkunç yoksulluğu ile davranışlarındaki ürkeklik biraz gizliyordu bu güzelliği. Üstündeki tek doğru dürüst giyecek kendisine çok küçük gelen siyah, kalın, kısa bir paltoydu. Üçgen biçiminde açık yakasından fildişi beyazlığındaki çıplak cildi seçiliyordu. Görünürde gömleği yoktu. Pantolonunun paçaları lime lime olmuştu. Pabuçlarının kösesindeki koca deliklerden çıplak ayakları gözüküyordu. Güzelliğinin derlediği ilgiden kaçmak ister gibiydi, çünkü ne zaman birinin bakışlarıyla karşılaşsa başını öte yana çeviriyordu. Başını hafifçe öne eğmiş, omuzlarını kısarak bedenini öne doğru çıkartmış, kamburlaştırmıştı. Ama gene de her an tetikte gibiydi. Bedenindeki gerginlik insanda sanki her an sesini yükseltecek ya da birdenbire elini kaldırarak bağırarak, birine el sallayacakmış izlenimini uyandırıyor. Ama epeydir orada ayakta duruyordu, henüz ne bir işaret verilmiş ne de seslenen ya da selam veren olmuştu. Durmadan çevreyi kollaması ve gergin-

liği hiç eksilmeden sürüyordu, hele birazdan meydan yüzeyinden beş kat yukarıdaki terasta iki karaltı belirince dikkati daha da arttı. Palazzonun terası hâlâ güneşin son ışıklarıyla doluydu; İspanyol Merdivenleri belki de güneş ışıklarını ertesi sabaha kadar koyverecek ama teras daha on beş dakika kadar güneş almaya devam edecekti. Yüksek terasın üstündeki karaltılar koyu renk kürkler içindeki iki kadına aitti. Kürk paltolarının yüzlerini çevreleyen yukarıya kalkık yakaları bu kadınlara, belli bir uzaklıktan bakıldığında zirvelerden çevreyi kolaçan eden iki dev sıcak iklim kuşu görünümü veriyordu. Delikanlı, kadınlara yırtıcı kuşlara bakarmışçasına, sanki her an inişe geçip onu pençelerinin arasına kıstırdıkları gibi kapıp kaçacaklarmışçasına, kaygıyla bakıyordu. Bir yandan onları kolları ve anlaşılabilir, bir şeyler beklerken ağzı rahatsız bir hareketle büzüldü, uzun soğuk parmaklarını gizlice, sanki böylesine utanç verici bir şeyi açığa vurmaktan sakınırcasına kara paltosunun içine soktu ve bedeninin sıcak, sızım sızım sızlayan merkezine bastırdı. Karnı açtı, Roma'nın güneyine düşen tepelerin oradaki köylerden birinden indiğinden beri günler, geceler boyu aç kalmıştı, bu gece de aç yatıp uyuyacağından emin gibiydi. Bunu bilmesine rağmen gene de gelip biraz ilerisinde duran Amerikalı bir turiste ancak gözünün ucuyla bakıyordu. Adam Mısır'dan gelme dikilitaşın yanında durmuş, taşın üzerindeki yazıları okurmuş gibi yapıyordu. Ama delikanlı adamın cebine soktuğu eliyle bir paket sigara çıkarıp kendisine tutmak üzere olduğunu biliyordu. Eğer sigarayı alırsa, bunun arkası da gelecek, günlerce açlık yoksulluk nedir bilmeyecekti. Yabancıların bakışlarına hâlâ karşılık vermeden, gözleriyle deri kayışla omzuna asılı fotoğraf makinesine, bileğindeki altın kayışa değer biçti, hatta gömleğiyile ayakkabı numarasını bile kestirmeye çalıştı. Ama Amerikalı turist aklından geçeni gerçekten yapınca, kaba bir hareketle başını salladı, bir-

kaç adım uzaklaşarak bakışlarını gene kaldırdı, eski palazzo-ya dikti; görkeme verilmiş sözü varsa kişinin, rahatla yetinmeye hakkı yoktur çünkü...

* * *

Mrs. Stone'da eski güzelliğinin yerini alan belli bir görkem vardı. Güzelliğini kaybettiğinin bilincine yeni varmıştı, ara sıra unuttuğu da oluyordu: Bazen, yatak odasının ipeksi aydınlığından süzülüp gelen alacakaranlıkta, aynalardaki sinsice yumuşak izdüşümünde unutuyordu; kimi zaman da onu sadece şimdiki haliyle tanıyan, ayrıca isnaflı bir ikiyüzlülükle bakan İtalyanlarla birlikteyken unuttuğu oluyordu. Ne var ki Mrs. Stone Amerika'dan tanıdığı, dilleriyle değilse de gözleriyle sözlerini esirgemeyeceklerini bildiği kadınlarla ilişki kurmaktan sezgisel olarak kaçınmıştı. Oturduğu katın terasında şu anda yanında duran kadın, kızlığında çok içli dışlı olduğu ama o zamandan beri pek az görüştüğü bir arkadaşıydı. O sabah American Express şirketinin mali işler bölümünde karşılaşmışlardı. Mrs. Stone'un bu tür karşılaşmalarda sık sık başvurduğu, basmakalıp bir atlatma cümlesi vardı: Hayatım seni görmek ne harika, ne yazık ki hemen uçağa yetişmem gerek! Karşısındaki buna inanır ya da inanmaz, önemli değildi. Önemli olan bunu söyler söylemez karşısındakinden çarçabuk kurtulabilmesiydi. Ama bu sabah bu cümleyi söyleyememişti. Karşısındaki kadının tavrı karşı konulamayacak kadar saldırgandı. Mrs. Stone'un nutku tutulup da kendini savunamamasına aldırmandan hemen lafı kapmıştı. Mrs. Stone'un karşı koymaması kendi isteğiyle olmuştu belki de, çünkü son zamanlarda, yaşamındaki belli olayları geçmişte yakından tanıdığı biriyle konuşmak gereğini duyduğu, hatta bunu kendi kendisine bile itiraf ettiği bir gerçektir. İnsan hayatında, hayatın gerçeklik duygusunun kaybedildiği kani-

sıyla karardığı, akılla irade ya da önceden akılla irade dediğimiz şeylerin denetimi ya da denetirmiş görünmeyi elden bıraktığı dönemler olabilir. Böyle zamanlarda kişi döne döne akıp giden sular ya da dumanlar evreninde boğulmasa bile, kayıp gidiyormuş duygusuna kapılır. Mrs. Stone'un son zamanlarda bilinçle fark ettiği bir durumdu bu. Bir zamanlar oldukça yakın ilişki kurduğu, kendi ülkesinden biriyle dolaylı da olsa bunları konuşmak bu gidişi biraz durdurabilir, hiç değilse açıklık getirebilir diye düşünüyordu. Bu yüzden Meg Bishop'a bu akşam eve gel konuşalım, dedi. O kadar çok anlatacağım şey var ki. Fakat kısa bir süre sonra, Mrs. Stone gittikçe yaklaşan açılma anından korkmaya başladı. Sanki sonu ölümlle bitebilecek bir ameliyata girme-yi kabullenmiş, sonra da son anda cesaretini kaybetmiş gibiydi. Meg Bishop'ın eve gelişinden pek az bir süre önce sağa sola telefon etmiş, başkalarını da çağırmıştı. Evini geçmişe karşı bir kalkan olarak kullanmak üzere yeni tanıdıklarla doldurmuştu. Başbaşa konuşmaya fırsat kalmayacağını umut ediyordu ama Meg Bishop kolay kolay anlatılabilecek gibi değildi. Mrs. Stone'un o kadar özenle kaçındığı konuşmayı yapmayı aklına koymuştu bir kere. Mrs. Stone karşısındakinin açıkça saldırması üzerine savunmasız kalmıştı.

Meg Bishop, hepsi de *Meg'in Gördükleri* başlığını taşıyan bir dizi kitabın yazarı olan kadın gazeteciydi. Dizideki bütün kitaplar dünyadaki karışıklıkları ele alıyor, zaman dizini olarak İspanya'daki iç savaştan o aralar Yunanistan'da sürüp gitmekte olan gerilla savaşlarına kadar uzanıyordu. Dünyanın miğferli başları ve kodaman politikacılarla sürdürülen on yıllık dirsek teması Meg'in sesiyle davranışlarındaki kadın özelliklerinden geri kalanları da yok etmişti. Daha da kötüsü boğuk, yırtıcı sesine ve her zaman tetikte, askerce tavırlarına uygun düşecek erkek kesimli elbiseleri giymemekte diretiyordu. Üzerindeki kraliçelere yaraşır vizon kürk, in-

cileri ve tafta gece elbisesiyle akıllara durgunluk verecek ölçüde kadın kılığına girmiş bir erkeğe benzemişti. Sanki bir harp gemisinin iri yapılı komutanı sosyeteden bir kadın kılığına girmiş de ortaya çıkmıştı. Kuşkusuz Mrs. Stone'un gereksindiği türden bir yumuşaklık yoktu Meg Bishop'ta. İnsanın aklından geçenleri okuyan bir bakışı, keskin bir çözümlene yeteneği vardı, ama şu anda bunların hepsi de Mrs. Stone'un kaçınmak istediği şeyler değil miydi? Amerikalı konuklarını İtalyan konuklara yamamaya çalışmış ama hiçbir kaynaşma olmamıştı konuklar arasında. Meg Bishop bu insanların görünüşlerini beğenmediğini belli etmiş, Mrs. Stone onu bir grup konuktan ötekine götürürken tanışma sözcüklerini belli belirsiz duyulan bir iki homurtuyla sınırlamıştı. Sonunda Mrs. Stone o kadar tedirgin oldu ki, konukların isimlerini hatırlayamaz duruma geldi, sıfatlarını karıştırdı. Tanıştırma işi yarım yamalak sona erdiğinde öylesine bitkin düşmüştü ki Meg Bishop'la yalnız kalmaktan o kadar kaçınmasına rağmen kadının onu yakalayıp zorla terasa, konuşmalarını yarıda kesecek hiç kimsenin olmadığı bir yere sürüklemesine ses çıkaramadı.

Mrs. Stone dışarıya çıkar çıkmaz havanın oldukça serinlediğini ileri sürdüyse de Meg Bishop bu hamleyi ikisinin de mantolarını giyebileceklerini söyleyerek geçiştirdi. Seninle konuşmalıyım, dedi ısrarla, içeride imkânsız bu. Böylece ikisi de kürklerini giyip tekrar dışarıya çıktılar. Mrs. Stone kürkünün yakasını ta elmacık kemiklerine kadar kaldırmıştı, ama gene de onu yeterince hoş tutmayan bu gölgenin içinden görünen, fırtınada kayalığın tepesine tünemiş, saldırmaya hazır bir şahininkini andıran ürkmüş, yaşlanmakta olan yüzüydü. Kendini Meg Bishop'a onunla sanki daha yeni tanışmış gibi davranır buldu. O göz alıcı salon kadını tavrını takındı, zorlama, yapmacıklı bir ses tonuyla elinden geldiğince çabuk çabuk konuşmaya, eliyle palazzonun tepesin-

den neredeyse çepeçevre ayaklar altına serili Roma manzarasının şurasına burasına işaret etmeye koyuldu. Ama Miss Bishop Mrs. Stone'un söylediği her sözden kuşku duyuyormuşçasına, inanmaz homurtularla karşılık veriyordu. Sonra birden Mrs. Stone'un Roma'nın yedi tepesinden birini işaret etmekte olan elini yakaladı ve artık kes bunu! dedi ona. Bir yandan da kolunu yavaşça Mrs. Stone'un beline doladı. Bu kolun bedenine dokunması Mrs. Stone'da, çok uzun zaman öncesinin, Meg Bishop'la bir doğu eyaletindeki lisede ara sıra aynı yatağı paylaştıkları bir yatakhane'nin tatsız anılarını uyandırdı. Serin gecelerde ısınmak için birbirlerine sarıldıkları olurdu. Sonra, bir gece biz bizeliklerindeki masumiyeti bozan kısa, sonuçsuz bir olay yaşandı. Bu öylesine garip ve sonraları rahatsızlık duygusu veren bir olaydı ki belki de Mrs. Stone'un söz konusu arkadaşının yanında neden bir türlü rahat edemediğini bu olayla açıklamak mümkündü. Tabii ne zaman karşılaşsalar en içten nezaket gösterilerine kalkışır, onun hep "en eski ve en sevdiği arkadaş" olduğunu söylerdi.

Dediğimi duyuyor musun? diye bağırdı Meg.

Mrs. Stone gerçekte dinlememiş olmasına rağmen başını salladı. Camlı balkon kapısından neredeyse kıpırdamadan, bedenlerinin arasında en ufak bir boşluk bırakmadan dans eden bir çifte bakıyordu. Derken bakışlarının farkına vardılar. Çekingen bir tavırla birbirlerinden ayrıldılar, Mrs. Stone genç adama bir işaret yolladı. Genç adam işareti görmezlikten geldi. Kızın sigarasını yaktı, ikisi de kapıya arka larını döndüler.

Bunu neden yaptığını kimse bilmiyor! diyordu Meg.

Neyi neden yaptığımı?

Sahneyi neden bıraktığımı!

Bıkmıştım artık.

Bir işten ayrılır gibi ayrılamazsın sanattan.